

Idéer om samhällelig Participation

Recenserad bok: Participation. Vad När Hur

Författare: Denvall, Verner, Iwarsson, Susanne (red.)

Förlag: Studentlitteratur, Lund, 2022

Många forskare och praktiker möter ofta ord som delaktighet, deltagande och medverkan i skilda sammanhang. Men redan sedan 1600-talet har ett annat ord använts nämligen participation. Ordet används fortfarande i svenska språket särskilt inom områden som politik och samhällsbyggande. I en nyutkommen antologi beskrivs och problematiseras begreppet participation av elva forskare i olika ämnen vid Lunds universitet. Författarna representerar ämnen som kollektivtrafikplanering, hälsovetenskap, folkhälsovetenskap, industridesign, arkitektur, sociologi, socialt arbete, rehabiliteringsteknik och design, socialmedicin och gerontologi. Boken som har titeln *Participation. Vad När Hur*, är en text som belyser participationens betydelse i samhället. Antologin är rikligt illustrerad med 11 figurer och 5 tabeller. Flera av illustrationerna är återgivna i färg och beskriver till exempel stadsrum, workshops, kartor och visionsmaterial. Detta ger en riklig och fin inramning till texten som både författarna och förlaget lyckats mycket väl med. Boken består av totalt 11 kapitel: 1) Vad är participation, 2) Reformpolitik och deliberation, 3) Participatorisk design, 4) Brukarinvolvering i forskning, 5) Tillgänglighet, användbarhet och universell utformning, 6) Participation som fenomen i folkhälsans praktik och forskning, 7) Dialogens roll i planeringen av staden och dess arkitektur, 8) Participation för hållbara städer, 9) Participationens metodologi, 10) Participation som aktionsforskning med samhällsarbete, 11) Därför participation. Boken avslutas med ett register vilket är utmärkt och underlättar för läsaren att finna fram. I slutet av varje kapitel finns en referenslista för den som vill läsa mer inom området. Totalt hänvisas till 563 referenser om participation i litteraturförteckningarna efter varje kapitel vilket ger goda möjligheter att fördjupa sin läsning.

Antologin problematiserar och beskriver participation utifrån fyra tillämpningsområden. Bokens båda redaktörer påtalar att deras ambition inte har varit att vara heltäckande. De områden som täcks in är politik, forskning, samhällsbyggande, hälso- och sjukvård och socialtjänsten. Genom bokens olika kapitel diskuteras participation inom områdena samtidigt som exempel ges på myndighetsperspektiv och olika policydokument. Antologin är ett bra exempel på hur forskare utifrån flera olika ämnesområden kan dela med sig av sin kunskap och erfarenhet av participation. Det är ur ett tvärvetenskapligt och kritiskt perspektiv som författarna närmar sig participation. Samtliga författare är delaktiga i en tankesmedja som är kopplad till ett tvärvetenskapligt forskningsprogram (UserAge) som under flera års tid finansierats av *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv*

och hälsa (Forte). Detta är en bok som går utmärkt att närma sig från olika håll och läsaren kan utan svårigheter välja ingångar och kapitel. Det ger en ökad frihet till att kunna reflektera över innehållet.

I bokens inledning skriver bokens redaktörer: ”Idéer om människors rätt till utökad delaktighet är högaktuella inom många samhällsområden. De tar plats i samhällsplaneringen, utbildningen och forskningen och kommer bland annat till uttryck som brukar- och patientmedverkan och i barnkonventionen. Människor kräver delaktighet i sin egen vård, samt i utformningen av tjänster som berör dem och produkter de ska använda” (s.11). Flera kapitel är intressanta att läsa och lätta att ta till sig. Sociologen Hans-Edvard Roos har skrivit ett kapitel om reformpolitik och deliberation. Avsnittet är intressant då det även har filosofiska perspektiv som behandlar den deliberativa demokratins kommunikativa rationalitet. Här får läsaren möta två olika former av indirekt demokrati (representativ och deliberativ). Roos reser frågan, ”Hur kan participation främja en demokratisk utveckling i reformpolitiken?” (s.53). Han ställer också frågan ”Hur kan participation knytas till en samhällskritisk värdering och därmed bidra till en kunskapsutveckling om social förändring?”. Här får läsaren inblickar i demokratiska problem och vilka särskilda krav som kan ställas på kommunikativ handling i en demokrati som har inslag av deliberation. På ett intressant sätt för Roos ett resonemang om hur kommunikativ makt kan ges både motivation och legitimitet. Utifrån den tyske sociologen och filosofen Jürgen Habermas förs ett resonemang om hur participation ska kunna medföra att alla aktörer ska kunna explicitgöra anspråk, önskningar och erfarenheter samtidigt som de ska kunna pröva giltigheten och vara införstådda i yttrandens giltighet. Roos skriver: ”Med detta menas att en lyssnare ska kunna förstå de skäl eller de grunder som talaren stödjer sina yttranden på. Det sker genom att talarens avsikt med yttrandet klargörs, och att lyssnaren tar ställning till om yttrandet kan accepteras eller inte” (s.76). Kanske denna text kan få fler intresserade av Habermas texter och filosofi. Det är något som jag tar med mig från denna läsning.

Detta är en välskriven och bra strukturerad antologi som är lätt att läsa och som innehåller flera olika perspektiv på participation. Saknas något i detta verk? Nästa upplaga skulle kunna innehålla diskussionsfrågor efter varje kapitel. Sådana frågor skulle kunna uppdateras utifrån kunskapsläge och vara synnerligen värdefulla för dem som läser boken. Diskussionsfrågorna skulle kunna användas av studenter i den högre utbildningen men även på arbetsplatser och inom forskargrupper. Jag är övertygad om att författarna har fler intressanta frågor om participation att dela med sig av.

I bokens avslutande kapitel avrundar redaktörerna med att beskriva vilka hot respektive möjligheter för participation som finns i dag men även utifrån skilda framtidsperspektiv.

Denvall och Iwarsson skriver: ”Men ett samhälle kan inte bara byggas på enskilda gruppers explicita intressen. Det skulle förhindra människors möjlighet att utforma sina livsplaner och undergräva pluralism. Participation kan utmana mäktiga aktörers intressen och participatoriska metoder kan motverka såväl expertkultur som avstånd mellan medborgare och myndigheter” (s.359). De reser även flera viktiga frågor inför framtiden. Bland annat undrar de vad det finns för olika förklaringar till att det är så pass svårt att engagera äldre medborgare i forskningen på teman om åldrande och hälsa. De äldre personer som tenderar att inte medverka i forskningen kommer från lägre socioekonomiska grupper och tillhör även de som har en lägre digital kompetens. Här återfinns också ett resonemang om sociala klasser och begreppet vetenskapligt kapital och vetenskaplig litteracitet och så vidare. Det här är en intresseväckande bok med flera begrepp, filosofiska resonemang och inte mindre olika vägar som är möjliga fram till participation. På den vägen lotsar oss bokens samtliga författare. Ett fint arbete och nu blivit till en antologi. Boken vänder sig till studerande vid högre utbildning, forskare, tjänstemän och politiker inom olika samhällssektorer. Det här är en bok som skulle kunna användas som kursbok på Socionomprogrammet inte minst på avancerad nivå. En bok om kunskap och vetenskap. Den behövs sannerligen i vår samtid.

Jörgen Lundälv

Docent i socialt arbete, institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet och docent i trafikmedicin vid institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, Umeå universitet.

E-post: Jorgen.Lundalv@socwork.gu.se och Jorgen.Lundalv@umu.se